

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 27 липня 1995 р. N 555

Київ

Про затвердження Санітарних правил в лісах України

Із змінами і доповненнями, внесеними
постановами Кабінету Міністрів України
від 7 серпня 2013 року N 748,
від 23 березня 2016 року N 213,
від 26 жовтня 2016 року N 756

З метою поліпшення охорони і захисту лісів, догляду за лісом Кабінет Міністрів України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

Затвердити Санітарні правила в лісах України, що додаються.

Прем'єр-міністр України
Міністр
Кабінету Міністрів України

Є. МАРЧУК
В. ПУСТОВОЙТЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України

від 27 липня 1995 р. N 555

(в редакції постанови Кабінету Міністрів України

від 26 жовтня 2016 р. N 756)

САНІТАРНІ ПРАВИЛА В ЛІСАХ УКРАЇНИ

1. Санітарні правила в лісах України - сукупність норм щодо здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів та санітарних вимог, які встановлюються з метою охорони та захисту лісів під час ведення лісового господарства, використання лісових ресурсів та проведення робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства, підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

2. Заходи з поліпшення санітарного стану лісів здійснюються власниками лісів, постійними лісокористувачами з метою оздоровлення насаджень у максимально стислі строки за умови недопущення негативного впливу на навколишнє природне середовище. Зазначені заходи є частиною комплексу профілактичних заходів, які здійснюються з метою збереження стійкості насаджень, запобігання розвитку патологічних процесів у лісі, зменшення шкоди, що завдається шкідниками, хворобами, ліквідації наслідків аварій та стихійного лиха.

3. Види, обсяги, строки, місце та особливості здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів визначаються державними спеціалізованими лісозахисними підприємствами, органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, територіальними органами Держлісагентства, а також власниками лісів, постійними лісокористувачами на основі погоджених відповідно до вимог [статті 29¹ Лісового кодексу України](#) матеріалів лісовпорядкування, а також результатів оцінки санітарного стану лісових насаджень.

4. Для поліпшення санітарного стану лісів здійснюються такі заходи:

вибіркові санітарні рубки;

суцільні санітарні рубки;

ліквідація захаращеності;

профілактика виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу, боротьба з ними та захист заготовленої деревини від шкідників і хвороб лісу.

5. Заходи з поліпшення санітарного стану лісів здійснюються незалежно від віку насаджень у лісах усіх категорій.

Захист лісів на земельних ділянках зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюються в порядку, встановленому [Законом України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи"](#), [Лісовим кодексом України](#) та іншими актами законодавства.

Строки та місця здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів визначаються з урахуванням вимог [статті 39 Закону України "Про тваринний світ"](#).

Заходи з поліпшення санітарного стану лісів у межах природно-заповідного фонду здійснюються відповідно до [Закону України "Про природно-заповідний фонд України"](#), інших актів законодавства щодо збереження пралісів і старовікових насаджень та цих Правил.

Заходи з поліпшення санітарного стану лісів плануються і здійснюються на основі матеріалів лісовпорядкування, а також санітарних та лісопатологічних обстежень, а в межах природно-заповідного фонду - відповідно до вимог проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положень про них з урахуванням специфіки, ступеня та періоду пошкодження насаджень, біології деревних порід, шкідників та збудників хвороб лісу.

Складений власником лісів, постійним лісокористувачем перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів (додаток 1) погоджується державним спеціалізованим лісозахисним підприємством, органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим та відповідним територіальним органом Держлісагентства (у межах природно-заповідного фонду - погоджується також обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища).

Орган виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідний територіальний орган Держлісагентства протягом одного робочого дня після погодження переліку заходів з поліпшення санітарного стану лісів інформує про це обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та забезпечує оприлюднення зазначеного переліку на своєму веб-сайті з метою інформування громадськості.

Для погодження переліку заходів з поліпшення санітарного стану лісів власники лісів, постійні лісокористувачі подають державному спеціалізованому лісозахисному підприємству, органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим та відповідному територіальному органу Держлісагентства (у межах природно-заповідного фонду - також обласним, Київській та Севастопольській міським держадміністраціям, а на території Автономної Республіки Крим - органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища) такі документи:

копії матеріалів лісовпорядкування;

копії матеріалів обліку лісових пожеж чи матеріалів обліку осередків шкідників і хвороб лісу, актів лісопатологічних обстежень насаджень;

копії повідомлень про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень (додаток 2).

У межах природно-заповідного фонду власники лісів, постійні лісокористувачі також подають державному спеціалізованому лісозахисному підприємству, органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим та відповідному територіальному органу Держлісагентства:

копії матеріалів проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положень про них, що регламентують здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на таких територіях чи об'єктах;

копія рішення науково-технічної ради установи природно-заповідного фонду про доцільність здійснення таких заходів.

У заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, на території природних заповідників, пам'яток природи, заповідних урочищ забороняється проведення суцільних санітарних рубок, вирубування дуплястих, сухостійних, фаутих дерев та ліквідація захаращеності.

У зонах регульованої і стаціонарної рекреації національних природних парків, буферних зонах біосферних заповідників, загальнозоологічних, ботанічних, лісових, орнітологічних та ландшафтних заказниках забороняється проведення суцільних санітарних рубок.

Забороняється здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України (радіусом 500 метрів), та чорного лелеки (радіусом 1000 метрів), токовищ глухарів, тетеруків (радіусом 300 метрів).

У разі термінової необхідності за рішенням науково-технічної ради природного заповідника на території такого заповідника можуть здійснюватися заходи з поліпшення санітарного стану лісів, спрямовані на охорону природних комплексів, ліквідацію наслідків аварій та стихійного лиха, що не передбачені проектом організації території природного заповідника та охорони його природних комплексів.

6. Санітарні рубки призначаються в насадженнях, ушкоджених пожежами, шкідниками, хворобами лісу, внаслідок аварій та стихійного лиха, що викликають деградацію лісових деревостанів.

Насадження, пошкоджені верховою лісовою пожежею, відводяться під санітарну рубку після завершення її гасіння в максимально стислі строки.

Листяні насадження під санітарну рубку відводяться за наявності листя на деревах, крім ділянок лісу, пошкоджених внаслідок аварій та стихійного лиха.

Насадження, уражені омелою, кореневою губкою та осіннім опеньком, відводяться під санітарні рубки протягом року.

Призначення санітарних рубок здійснюється з урахуванням категорій стану дерев (додаток 3).

7. У насадженнях, пошкоджених внаслідок аварій та стихійного лиха, заходи з поліпшення санітарного стану лісів здійснюються позачергово.
8. Відбір дерев для санітарних рубок у межах природно-заповідного фонду проводиться за участю головного природознавця, а на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, для яких не створюються спеціальні адміністрації, - за участю посадової особи, відповідальної за охорону навколишнього природного середовища, підприємства, установи та організації, у віданні яких перебувають такі території та об'єкти.
9. Здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів передбачає застосування найефективніших методів і технологій, запобігання негативному впливу на стан навколишнього природного середовища та максимально стислі строки їх здійснення з урахуванням стану насаджень, особливостей розвитку шкідників, хвороб лісу і наслідків аварій та стихійного лиха.
10. Власники лісів, постійні лісокористувачі відповідно до [розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 березня 2012 р. N 208 "Про обмін інформацією про проведення рубок деревини у лісах"](#) подають Мінприроди в установленому ним порядку інформацію про проведення рубок деревини в лісах, яка оприлюднюється на офіційному веб-сайті Мінприроди.
11. Після проведення санітарних рубок власники лісів, постійні лісокористувачі на основі актів огляду місць рубок проектує заходи з відновлення лісів на відповідних ділянках і забезпечують створення високопродуктивних деревостанів з високими захисними властивостями відповідно до Правил відтворення лісів, затверджених [постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. N 303](#) (Офіційний вісник України, 2007 р., N 16, ст. 589).

Вибіркові санітарні рубки

12. Вибіркові санітарні рубки проводяться власниками лісів, постійними лісокористувачами шляхом вилучення з насаджень сухостійних, відмираючих, дуже ослаблених внаслідок пошкодження насаджень пожежами, шкідниками, хворобами лісу і внаслідок аварій та стихійного лиха окремих дерев або їх груп.
13. Власники лісів, постійні лісокористувачі призначають на основі матеріалів лісовпорядкування, лісопатологічних обстежень та повідомлень про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень вибіркові санітарні рубки, про що інформують обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та орган місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують вибіркової санітарної рубки.

У межах природно-заповідного фонду вибіркові санітарні рубки призначаються за погодженням з обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

14. Сухостійні, відмираючі, дуже ослаблені внаслідок пошкодження пожежами, шкідниками, хворобами лісу і внаслідок аварій та стихійного лиха дерева відбираються для рубки до масового заселення їх стовбуровими шкідниками або ураження хворобами.

15. Відбір для рубки дерев, пошкоджених пожежами, проводиться на підставі результатів оцінки вогневих уражень стовбура, кореневих лап, крони і загального стану дерев.

Під час відбору дерев для рубки у соснових насадженнях за найбільш достовірну ознаку життєздатності дерев береться ступінь обгорання кореневої шийки, кореневих лап, відмирання камбію в нижній частині стовбура, смоловиділення, які охоплюють понад 50 відсотків периметра стовбура, а у вологих умовах - ступінь обгорання кореневих лап і кореневої шийки (критичний ступінь - 3/4 периметра стовбура і більше).

16. У насадженнях, пошкоджених вітром і внаслідок аварій та стихійного лиха, в першу чергу для рубки призначаються дерева з поваленими чи зламаними стовбурами.

17. Під час відбору свіжозаселених стовбуровими шкідниками дерев для рубки враховується загальний стан таких дерев.

Відбір пошкоджених дерев для рубки здійснюється з урахуванням біологічних особливостей найпоширеніших шкідників.

18. Відбір дерев для рубки в осередках хвоє- і листогризучих шкідників проводиться після відновлення хвої (листя).

19. У хвойних насадженнях, пошкоджених кореневою губкою та опеньком, а також у листяних насадженнях, уражених опеньком, вирубуванню підлягають дерева III - VI категорій стану.

20. Дерев, уражені смоляним раком-сірянкою, підлягають вирубуванню, якщо рана охоплює понад 1/2 периметра стовбура.

21. У насадженнях, пошкоджених судинним мікозом, вирубуванню підлягають дерева IV - VI категорій стану, в осередках голландської хвороби в'язових - дерева III - VI категорій стану.

Дерев дуба, уражені поперечним раком, підлягають видаленню лише за умови, що рана охоплює 100 відсотків периметра стовбура.

Дерев ясена, уражені бактеріальним або східчастим раком, видаляються в разі охоплення ранами в одному або декількох місцях понад 1/2 периметра стовбура.

22. В осередках некрозно-ракових хвороб ялиці відбір пошкоджених дерев для рубки проводиться у разі пошкодження ранами понад 1/2 периметра стовбура.

23. У насадженнях хвойних і цінних листяних порід з гнилевими хворобами стовбурів вирубуванню підлягають дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів. Дерев з дуплами залишаються з метою забезпечення лісової фауни природним укриттям.

У насадженнях берези, акації, тополі, верби видаленню підлягають дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів та іншими патологічними ознаками.

24. Дерева з рослинами-напівпаразитами (омелою та іншими) III - VI категорій стану підлягають вирубуванню.

25. Дерева з пошкодженнями стовбура підлягають вирубуванню, якщо розмір обдирів (погризів) кори становить не менш як 3/4 периметра стовбура.

26. Під час відведення насадження для проведення вибіркового санітарного рубки проводиться нумерація дерев, що підлягають вирубуванню, починаючи з тих, що мають ступінь товщини стовбура 24 сантиметри і більше на висоті 1,3 метра, та складається нумераційна відомість дерев, призначених для вибіркової санітарної рубки (додаток 4) із зазначенням породи, категорії технічної придатності і підстав для відбору їх для рубки.

Суцільні санітарні рубки

27. Суцільні санітарні рубки проводяться шляхом вирубування сухостійних, відмираючих і дуже ослаблених дерев, пошкоджених пожежами, шкідниками, хворобами лісу і внаслідок аварій та стихійного лиха, лише у деревостанах, в яких проведення вибіркового санітарного рубки призведе до зменшення повноти насаджень нижче 0,1.

Мінімальна площа суцільної санітарної рубки становить 0,1 гектара, а максимальна - визначається фактичними розмірами пошкодженого насадження, де необхідно провести таку рубку.

Під час проведення суцільних санітарних рубок застосовуються технології, які дають змогу максимально зберігати дерева, що не підлягають вирубуванню, підріст, підлісок, трав'яний покрив та ґрунти.

28. Обсяги ліквідної деревини, яка заготовляється під час проведення суцільних санітарних рубок у пристиглих, стиглих та перестійних насадженнях у категоріях лісів, де дозволено проведення рубок головного користування, зараховуються до обсягів використання розрахункової лісосіки та обсягів фактично заготовленої в порядку рубок головного користування деревини.

У разі проведення внаслідок аварій та стихійного лиха суцільних санітарних рубок у категоріях лісів, де дозволено проведення рубок головного користування в обсягах, які разом з обсягами проведених рубок головного користування перевищують встановлену розрахункову лісосіку, виділення ділянок під рубки головного користування на наступний рік зменшується на обсяг такого перевищення.

У разі виникнення потреби у проведенні суцільних санітарних рубок у категоріях лісів, де дозволено проведення рубок головного користування в обсягах, які перевищують розрахункову лісосіку за весь період її дії, проведення рубок головного користування припиняється.

29. Для визначення характеристики насаджень рівномірно закладаються кругові пробні площі постійного або змінного радіуса (реласкопічні), кількість яких визначається відповідно до нормативних документів з таксації лісу. Допускається закладення пробних площ прямокутної форми, на яких

проводиться облік дерев за категоріями стану з кількістю не менш як 100 дерев основної породи. Якщо площа насадження досягає 100 гектарів, то загальна площа проб має становити не менш як 2 відсотки площі насадження, понад 100 гектарів - не менш як 1 відсоток площі насадження.

Для визначення ступеня пошкодження насаджень у межах природно-заповідного фонду кількість пробних площ збільшується вдвічі.

Пробні площі на місцевості закріплюються пікетними кілками із зазначенням порядкового номера та схематично наносяться на план лісової ділянки, на якій необхідно провести суцільну санітарну рубку.

Результати обстежень на пробних площах оформляються у картці пробних площ обстеження санітарного стану насаджень згідно з додатком 5.

30. Доцільність призначення суцільної санітарної рубки визначається комісією, утвореною за рішенням власників лісів, постійних лісокористувачів, які надають інформацію про утворення такої комісії територіальним органам Держекоінспекції.

До складу комісії входять представники органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим або територіального органу Держлісагентства, органу місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують суцільної санітарної рубки, державного спеціалізованого лісозахисного підприємства, власника лісів, постійного лісокористувача.

Для обстеження насаджень у межах природно-заповідного фонду до складу комісії включається також представник обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

За результатами такого обстеження складається акт обстеження насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки, в якому зазначаються категорія лісів, таксаційна характеристика насаджень за матеріалами лісовпорядкування, причини їх пошкодження, всихання, обґрунтування необхідності проведення суцільної санітарної рубки та строків її проведення, а також пропонуються способи і строки лісовідновлення, заходи щодо оздоровлення, запобігання зараженню або пошкодженню суміжних насаджень.

31. Пропозиції щодо проведення суцільної санітарної рубки в лісах усіх категорій подають орган виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідні територіальні органи Держлісагентства власникам лісів, постійним лісокористувачам та протягом одного робочого дня з моменту надання таких пропозицій інформують про це обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим - орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, орган місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують суцільної санітарної рубки, та забезпечують інформування громадськості шляхом оприлюднення на своїх веб-сайтах таких пропозицій.

32. Для підготовки пропозицій щодо проведення суцільних санітарних рубок власники лісів, постійні лісокористувачі подають органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, територіальним органам Держлісагентства такі документи:

акт обстеження насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки;

зведену відомість насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки (додаток 6);

зведену відомість пробних площ, закладених у насадженнях, що потребують суцільної санітарної рубки (додаток 7);

плани лісових насаджень, що потребують суцільної санітарної рубки, з нанесеною на них схемою пробних площ.

У межах природно-заповідного фонду власники лісів, постійні лісокористувачі також подають органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідним територіальним органам Держлісагентства:

копії матеріалів проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положень про них, що регламентують здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на таких територіях чи об'єктах;

копію рішення науково-технічної ради установи природно-заповідного фонду про доцільність здійснення таких заходів.

33. У разі коли під час проведення суцільної санітарної рубки виявлено осередки шкідників та хвороб лісу, власники лісів, постійні лісокористувачі вживають додаткових заходів до запобігання поширенню таких осередків та збільшенню їх чисельності.

Ліквідація захаращеності

34. Ліквідація захаращеності здійснюється шляхом прибирання поваленого сухостою (з відхиленням стовбура більше ніж на 30 градусів від вертикальної осі) та хмизу.

35. Ліквідація лісосічної захаращеності незалежно від її обсягів призначається власниками лісів, постійними лісокористувачами та здійснюється в процесі рубок.

У межах природно-заповідного фонду ліквідація захаращеності здійснюється відповідно до вимог відповідних проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду та/або положень про них, що регламентують здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на таких територіях чи об'єктах.

Ліквідація позалісосічної захаращеності призначається та здійснюється одночасно з іншими лісогосподарськими заходами. Як окремий захід ліквідація позалісосічної захаращеності проводиться у разі, коли здійснення інших лісогосподарських заходів недоцільне, а обсяг захаращеності на одному гектарі насадження становить у молодняках 1 і більше куб. метрів, а в середньовікових, пристиглих, стиглих та перестійних деревостанах - 3 і більше куб. метрів. Ліквідація позалісосічної захаращеності здійснюється позачергово в лісах, що виконують санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції, в захисних смугах уздовж доріг, а також у хвойних лісах усіх категорій.

З урахуванням цільового призначення лісів та природних особливостей регіону орган виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, територіальні органи Держлісагентства можуть прийняти рішення про ліквідацію захарашеності (у межах природно-заповідного фонду, за погодженням з обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища) в менших обсягах.

36. Підлягають збереженню окремі повалені сухостійні дерева, які слугують середовищем існування та захисту інших об'єктів живої природи, про що робиться відмітка у матеріалах відводу та лісорубному квитку.

Під час проведення робіт з ліквідації захарашеності в лісах у межах природно-заповідного фонду (крім хвойних молодняків за межами природних заповідників, заповідних зон і заповідних урочищ) необхідно передбачати залишок неліквідної деревини обсягом не менш як 30 куб. метрів на один гектар.

Профілактика виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу та боротьба з ними

37. Заходи щодо запобігання виникненню та поширенню осередків шкідників і хвороб лісу плануються та здійснюються власниками лісів, постійними лісокористувачами.

38. Обробка круглих лісоматеріалів здійснюється біологічними чи хімічними препаратами, використання яких дозволено в Україні.

39. Заходи щодо запобігання заселенню деревини шкідниками і пошкодженню грибами здійснюються одночасно із заготівлею деревини з урахуванням видового складу і біології розвитку шкідників і хвороб лісу та їх шкодочинності.

Санітарні вимоги до проведення рубок та використання лісових ресурсів

40. Під час проведення вибіркового і поступового рубок головного користування, рубок формування і оздоровлення лісів першочерговому вирубуванню підлягають дерева IV - VI категорій стану.

41. Під час проведення рубок формування і оздоровлення лісів у загущених культурах сосни з високою чисельністю коренегризів не допускається зменшення повноти насадження нижче 0,7. Домішки листяних порід (до 20 - 30 відсотків за складом) і підлісок при цьому зберігаються.

Забороняється проведення таких рубок лінійним способом у соснових культурах III - V класів бонітету з повнотою насадження нижче 0,9 і міжряддями завширшки понад 2 метри та у районах можливого виникнення осередків коренегризів.

42. Під час розробки лісосік, а також проведення інших робіт здійснюються заходи щодо мінімізації пошкодження дерев, що не підлягають вирубуванню, зокрема за межами лісосік.

На кожну лісосіку до початку її розробки складається карта технологічного процесу розроблення лісосіки (далі - технологічна карта), яка з урахуванням конкретних умов відображає лісівничі та організаційні вимоги до проведення робіт. У технологічній карті міститься перелік підготовчих робіт, визначається схема розробки лісосіки з нанесенням на неї виробничих об'єктів, устаткування, доріг, волоків, способи проведення лісозаготівельних операцій (напряму звалювання дерев, обрубання сучків, трелювання, спуск, кряжування, сортування, штабелювання, навантаження деревини, очищення місць рубок), установлюється черговість розробки пасік, передбачаються заходи щодо охорони праці та визначаються природоохоронні вимоги (запобігання ерозії ґрунтів, збереження підросту, дерев цінних порід, дерев-насічників тощо).

Не допускається пошкодження дерев до ступеня неприпинення їх росту на пологих і спадистих схилах - понад 8 відсотків, на стрімких схилах - понад 10 відсотків кількості залишених дерев.

43. Древа (насадження), що визначаються для заготівлі живиці та деревних соків, попередньо обстежуються власниками лісів, постійними лісокористувачами з метою визначення їх санітарного стану.

Не призначаються для заготівлі живиці та деревних соків дерева (насадження) в осередках поширення шкідників та хвороб лісу, а також насадження, пошкоджені унаслідок аварій та стихійного лиха, в яких кількість дерев I і II категорій стану не досягає 75 відсотків загальної кількості.

Державний нагляд (контроль) за додержанням Санітарних правил в лісах України та моніторинг санітарного стану лісів

44. Державний нагляд (контроль) за додержанням цих Правил здійснює Держекоінспекція.

45. Власники лісів, постійні лісокористувачі щороку подають органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, територіальним органам Держлісагентства, а також державним спеціалізованим лісозахисним підприємствам інформацію про розроблені та здійснені заходи, спрямовані на збереження, охорону та захист лісів, в якій відображають санітарний стан лісів, обсяги здійснених заходів з поліпшення санітарного стану лісів, визначають основні заходи щодо запобігання чи ліквідації наслідків аварій та стихійного лиха.

Орган виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, територіальні органи Держлісагентства узагальнену інформацію про збереження, охорону та захист лісів надсилають Держлісагентству та Мінприроди.

Додаток 1
до Санітарних правил

ПОГОДЖУЮ

(найменування посади керівника державного спеціалізованого

лісозахисного підприємства)

(підпис, ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

ПОГОДЖУЮ*

(найменування посади керівника структурного підрозділу з

питань екології та природних ресурсів обласної, Київської та

Севастопольської міських держадміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища)

(підпис, ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

ПОГОДЖУЮ

(найменування посади керівника органу виконавчої влади з

питань лісового господарства Автономної Республіки Крим або

відповідного територіального органу Держлісагентства)

(підпис, ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

ПЕРЕЛІК

заходів з поліпшення санітарного стану лісів

(найменування власника лісів, постійного лісокористувача)

(Автономна Республіка Крим, область)

Лісництво (урочище)	Номер кварталу	Номер виділу	Площа виділу, гектарів	Номер підвиділу	Площа підвиділу, гектарів		Коротка таксаційна характеристика насадження відповідно до матеріалів лісовпорядкування							Категорія захисності	Вид запланованих заходів	Причини призначення заходів	Орієнтовний запас деревини, що підлягає вирубуванню, куб.	Наявність рослин і тварин, занесених до Червоної книги України
					загальна	у тому числі площа, можлива для експлуатації	склад	вік, років	повнота	бонітет	середня висота, метрів	середній діаметр, сантиметрів	запас деревостану, куб. метрів на 1 гектар					

																	метрів на 1 гектар	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

_____ (найменування посади керівника підприємства, установи, організації)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

* Для погодження заходів з поліпшення санітарного стану лісів у межах природно-заповідного фонду.

Додаток 2
до Санітарних правил

**ПОВІДОМЛЕННЯ
про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень**

_____ (Автономна Республіка Крим, область)

_____ (найменування власника лісів, постійного лісокористувача)

Лісництво _____ урочище _____

<http://yurist-online.org/>

квартал N _____ виділ N _____ ділянка N _____ площа _____ гектарів

Таксаційна характеристика насадження

Склад _____, вік __ років, бонітет __, середній діаметр ____ сантиметрів, середня висота ____ метрів, повнота ____, тип лісу _____, рельєф _____, експозиція _____, ґрунт _____, підріст _____, підлісок _____

Лісопатологічна характеристика насадження

Вид пошкодження насадження (лісова пожежа, буревій, сніголам, обледеніння, відмирання та всихання дерев, захарашеність, об'їдання шкідниками хвої/листя, наявність гусені, масовий літ метеликів, опадання хвої/листя, відлущення кори на стовбурах та інші ознаки, не характерні для нормального стану дерев) _____

Ступінь пошкодження, ураження:

_____ (поодинокі, слабке, середнє, сильне)

Вид розподілу пошкоджених дерев:

_____ (поодинокий, груповий, куртинний)

Обсяг ушкодженої деревини на 1 гектарі (окомірно) _____ куб. метрів, у тому числі сухостійної _____ куб. метрів

Ознаки погіршення стану лісових насаджень виявив:

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

_____ 20____ року

_____ (лісничий (помічник лісничого))

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

_____ 20____ року

Висновок інженера відділу (сектору) охорони і захисту лісу державного лісогосподарського (лісомисливського) підприємства або представника державного спеціалізованого лісозахисного підприємства щодо необхідності здійснення лісозахисних чи інших заходів з поліпшення санітарного стану лісів за результатами огляду санітарного стану лісової ділянки:

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

_____ 20____ року

Додаток 3
до Санітарних правил

КАТЕГОРІЇ СТАНУ ДЕРЕВ

Категорія стану дерев	Ознаки стану дерев	
	хвойних	листяних
I - без ознак ослаблення	крона густа, хвоя (листя) зеленого кольору, приріст поточного року нормального розміру для даної породи, віку, сезону, умов місця зростання; стовбури і кореневі лапи не мають зовнішніх ознак пошкодження	
II - ослаблені	крона середньої густоти, хвоя зелена, приріст у висоту зменшений не більше ніж на 1/2 нормального; незначне (до 1/3 периметра) механічне пошкодження корневих лап або стовбурів; рани і напливи до 1/4 периметра стовбура; об'їдання хвої у молодих, середньовікових і пристиглих насадженнях до 30 відсотків, у	крона середньої густоти, листя зелене, приріст зменшений не більше ніж на 1/2 нормального; незначне (до 1/4 периметра) механічне пошкодження корневих лап або стовбурів; поодинокі водяні пагони; ракові утворення або напливи до 1/4 периметра стовбура,

	стиглих і перестійних - до 20 відсотків	нахил стовбура до 10 градусів від вертикальної осі; борошниста роса на листі до 75 відсотків; морозобоїни, об'їдання листя до 25 відсотків
III - дуже ослаблені	крона ажурна, хвоя зелена, укорочена більше ніж на 1/2 нормальної довжини; приріст зменшений більше ніж у два рази від нормального; наявність поодиноких сухих скелетних гілок у середній частині крони; численні кущі омели, механічне пошкодження кореневих лап або стовбурів від 1/3 до 2/3 периметра; ракові утворення до 2/3 периметра; нахил стовбура до 30 градусів від вертикальної осі; злам вершини не більше ніж 2/3 частини живої крони, обпал окоренка до ступеня відмирання камбію не менше ніж 3/4 периметра; рани і напливи 30 - 50 відсотків периметра стовбура; об'їдання хвої шкідниками 31 - 90 відсотків у молодняках, середньовікових і пристиглих насадженнях та 21 - 70 відсотків - у стиглих і перестійних	крона ажурна, листя дрібне, світло-зелене; приріст незначний або відсутній; поодинокі сухі скелетні гілки в різних частинах крони; ракові утворення, механічні пошкодження стовбура або кореневих лап до 1/2 периметра; нахил стовбурів 20 - 30 градусів від вертикальної осі; злам вершини не більше ніж 2/3 частини живої крони; численні водяні пагони і кущі омели; ураження листя борошнистою россою 76 - 100 відсотків; соковиділення на гілках і стовбурах; об'їдання листя до 90 відсотків у молодняках, середньовікових і пристиглих насадженнях та до 70 відсотків - у стиглих і перестійних
IV - відмираючі	крона дуже ажурна, хвоя світло-зелена або жовтувато-зелена; приріст відсутній; всихання більше половини скелетних гілок по всій висоті крони; механічне пошкодження кореневих лап або стовбурів більше ніж на 2/3 периметра; ракові утворення більше ніж на 2/3 периметра стовбура; висота нагару на стовбурах до нижньої частини крони або обпал кореневої шийки (з відмиранням камбію) більше ніж 1/2 периметра; злам верхівки більше ніж 1/2 довжини крони або обламування 100 відсотків живих гілок; дерева з плодовими тілами, дуплами або заселені стовбуровими шкідниками з локальним відшаруванням кори; дефоліація у молодняках і середньовікових насадженнях - понад 90 відсотків, у пристиглих, стиглих і перестійних - понад 70 відсотків; понад 30 відсотків крони заселено омелою; дерева з підірваною кореневою системою, нахилом нижньої та середньої частин стовбура понад 30 градусів від вертикальної осі, а також з дугоподібно зігнутими стовбурами	крона дуже ажурна, приріст відсутній, листя дуже дрібне, жовтіє, всохло або всихає більше ніж на 2/3 крони; механічні пошкодження стовбура або кореневих лап, ракові утворення більше ніж на 2/3 периметра, а для поперечного раку дуба за умови, що рана охоплює 100 відсотків периметра стовбура; нахил стовбурів більше ніж 30 градусів від вертикальної осі; злам більше 2/3 верхньої частини крони; сліди заселення стовбуровими шкідниками; масові або відмираючі водяні пагони; плодові тіла дереворуйнівних грибів або дупла на стовбурах; понад 50 відсотків крони заселено омелою; дерева з підірваною кореневою системою, нахилом нижньої та середньої частин стовбура понад 30 градусів від вертикальної осі, а також з дугоподібно зігнутими стовбурами
V - свіжий сухостій	хвоя руда, часткове опадання кори, дерева заселені або відпрацьовані стовбуровими шкідниками; дерева із зламаним стовбуром	листя засохло або відсутнє; дерева заселені або відпрацьовані стовбуровими шкідниками; дерева із зламаним стовбуром
VI - старий сухостій	хвоя, листя і гілки другого і третього порядків відсутні; опадання кори; під залишками кори є грибниця дереворуйнівних	

грибів

Додаток 4
до Санітарних правил

**НУМЕРАЦІЙНА ВІДОМІСТЬ ДЕРЕВ,
призначених для вибіркової санітарної рубки**

(Автономна Республіка Крим, область)

(найменування власника лісів, постійного лісокористувача)

Лісництво _____ урочище _____
квартал N _____ виділ N _____ ділянка N _____ площа _____ гектарів

Порядковий номер дерева	Порода	Ступінь товщини стовбурів, сантиметрів			Категорія стану дерева, підстава відбору для рубки	Порядковий номер дерева	Порода	Ступінь товщини стовбурів, сантиметрів			Категорія стану дерева, підстава відбору для рубки
		ділові	напівділові	дров'яні				ділові	напівділові	дров'яні	

Всього пронумеровано дерев:

(кількість словами)

Нумерацію і перелік провели:

(посада)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

(посада)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

(посада)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

(посада)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

_____ 20____ року

Додаток 5
до Санітарних правил

КАРТКА пробних площ обстеження санітарного стану насаджень

(Автономна Республіка Крим, область)

(найменування власника лісів, постійного лісокористувача)

Лісництво _____ квартал N _____ виділ N _____ ділянка N _____
 площа _____ гектарів група віку _____ походження _____ бонітет _____ тип лісу _____

Номер пробної площі	Порода (склад)	Вік, років	Середня висота, метрів	Середній діаметр, сантиметрів	Сума площ поперечних перерізів, кв. метрів					Вітровал, сніголом, захарашеність			
					I + II	III _{нв} (не підлягає вирубаванню)	III _{пв} (підлягає вирубаванню)	IV - VI	разом	ліквідна деревина		неліквідна деревина	
										сума площ поперечних перерізів, кв. метрів	запас, куб. метрів	сума площ поперечних перерізів, кв. метрів	запас, куб. метрів
Усього													
Середні дані	сума площ поперечних перерізів, кв. метрів												
	запас за категоріями стану, куб. метрів												

Усього														
Середні дані	сума площ поперечних перерізів, кв. метрів													
	запас за категоріями стану, куб. метрів													
Запас усього, куб. метрів														

Прив'язка пробних площ (схема)

Результати обробки даних вимірювань:

1. Склад: _____

2. Повнота:

до рубки (дерева I + II + III_{нв} + III_{пв} категорій стану) - _____

після рубки (дерева I + II + III_{нв} категорій стану) - _____

3. Запас на 1 гектар:

дерев, що ростуть (I + II + III_{нв} + III_{пв} категорій стану), - _____ куб. метрів;

дерев, що всихають і сухостійних (IV + V + VI категорій стану), - _____ куб. метрів;

дерев, що підлягають вирубуванню (IIIпв + IV + V + VI категорій стану), - _____ куб. метрів.

4. Запас на 1 гектар вітровалу, сніголому, захаращеності, усього: _____ куб. метрів;

у тому числі ліквідна деревина - _____ куб. метрів;

з неї підлягає прибиранню - _____ куб. метрів.

5. Характер і причини ослаблення (пошкодження), всихання тощо: _____

6. Висновок про потребу лісогосподарських заходів: _____

Обстеження виконали:

(дата, посада, прізвище та ініціали, підпис)

(дата, посада, прізвище та ініціали, підпис)

(дата, посада, прізвище та ініціали, підпис)

- Примітка:**
1. Для визначення суми площ поперечних перерізів деревних стовбурів на 1 гектарі закладаються реласкопічні пробні площі або кругові перелікові площі постійного радіуса.
 2. На реласкопічних пробних площах проводиться інструментальне визначення повнотомірами сум площ поперечних перерізів деревних стовбурів за складовими породами та категоріями стану для кожного ярусу окремо.
 3. Кругові пробні площі закладаються в насадженнях, де через густий підріст або підлісок неможливо вести облік повнотоміром.
 4. Під час обстеження насаджень площею до 2 гектарів включно застосовується перелікова таксація, матеріали якої додаються до картки пробних площ.

5. Кількість реласкопічних пробних площ або кругових пробних площ і відстань між ними залежить від площі виділу, категорії однорідності насаджень і визначаються за нормативами вибіркової таксації. Реласкопічні пробні площі або кругові пробні площі розміщуються у виділі рівномірно за попередньо складеною схемою. Центри реласкопічних пробних площ або кругових пробних площ закріплюються в натурі пікетними кілками із зазначенням їх порядкового номера.

6. Склад простого насадження або ярусу в складному насадженні визначається за співвідношенням запасів дерев, що ростуть.

Повнота простого насадження або ярусу в складному насадженні визначається як сума відносних повнот дерев, що ростуть, встановлених відповідно до стандартних таблиць сум площ поперечних перерізів на 1 гектарі нормальних насаджень при повноті насадження 1.

Запас простого насадження або ярусу в складному насадженні на 1 гектарі (дерев, що ростуть, і сухостійних дерев) визначається як сума запасів складових порід, які встановлюються за формулою:

$$M = \sum G(H + 3) \times K,$$

де: M - запас на 1 гектарі, куб. метрів;

$\sum G$ - сума площ поперечних перерізів на 1 гектарі, кв. метрів;

H - середня висота, метрів;

K - коефіцієнт 0,4 - для світлолюбних порід (сосна, модрина, береза, осика, вільха, тополя) і 0,42 - для тіньовитривалих (ялина, ялиця, кедр, бук, дуб, в'яз, ясен).

Додаток 6
до Санітарних правил

ЗАТВЕРДЖУЮ

(найменування посади керівника підприємства, установи, організації)

підпис, ініціали та прізвище)

_____ 20____ року

**ЗВЕДЕНА ВІДОМІСТЬ НАСАДЖЕНЬ,
що потребують суцільної санітарної рубки**

(Автономна Республіка Крим, область)

(найменування власника лісів, постійного лісокористувача)

Лісництво	Номер кварталу	Номер виділу	Площа виділу, гектарів	Площа рубки, гектарів	Коротка таксаційна характеристика							Запас деревостану, що підлягає вирубуванню (відповідно до матеріалів відводу), куб. метрів			Забезпечення поновлення	Причини ослаблення деревостану
					склад насадження	вік, років	повнота	тип лісорослинних умов	бонітет	середня висота, метрів	середній діаметр, сантиметрів	на 1 гектар	усього	у тому числі ліквідний		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Разом																

(головний лісничий (головний природоохоронець, посадова особа, до компетенції якої належать питання ведення лісового господарства)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

Додаток 7
до Санітарних правил

**ЗВЕДЕНА ВІДОМІСТЬ ПРОБНИХ ПЛОЩ,
закладених у насадженнях, що потребують суцільної санітарної рубки**

(Автономна Республіка Крим, область)

(найменування власника лісів, постійного лісокористувача)

Лісництво	Номер пробної площі	Номер кварталу	Номер виділу	Кількість дерев на пробній площі	Причини ослаблення деревостану	Розподіл дерев за категоріями стану (відсотків до загального запасу деревини на пробній площі)						Підлягає вирубуванню, відсотків загального запасу	Переважаючі шкідники, хвороби, вид	
						порода	I	II	III	IV	V			VI
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

(найменування посади керівника підприємства, установи, організації)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

(найменування посади представника державного спеціалізованого лісозахисного підприємства)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

_____ 20__ року

(Санітарні правила із змінами, внесеними згідно з
постановами Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. N 748,
від 23.03.2016 р. N 213,
у редакції постанови Кабінету
Міністрів України від 26.10.2016 р. N 756)